

О. С. Карпіна (Бахмут)

ФОРМИ ВИРАЖЕННЯ ІСТОРІОСОФСЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ У ПЕНТАЛОГІЇ ВС. С. СОЛОВЙОВА «ХРОНІКА ЧОТИРЬОХ ПОКОЛІНЬ»

Доповідь присвячена комплексному дослідженню історіософської концепції Вс. С. Соловйова, втіленої у пенталогії «Хроніка чотирьох поколінь». Предметом системного аналізу виступає художня специфіка форм її вираження у творі. Автором проведена межа між термінами «філософія історії» і «художня історіософія» та обґрунтована правомірність вживання останнього, коли мова йде про філософське осмислення письменником історичного процесу та його інтерпретацію засобами художньої літератури. Розроблено методологічні стратегії вивчення художньої історіософії Вс. Соловйова. Виявлено персоналії, під впливом поглядів яких відбувалося становлення його історіософської концепції. Встановлено історіографічні, філософські та літературні джерела, що мали визначальний вплив на формування системи історіософських переконань прозаїка. З'ясована його історіософська позиція щодо спрямованості світової історії, еволюційного / революційного шляхів розвитку суспільства, реформ, що проводяться монархом, як можливої альтернативи революції, основної рушійної сили історичного процесу, діяльності таємних товариств, соціальної нерівності, співробітництва представників різних станів у пореформену епоху, Заходу та Сходу як можливих орієнтирів історичного розвитку Російської імперії. Запропоновано багатоаспектний розгляд поетики його фундаментальної літературної праці під історіософським кутом зору. Визначено місце і значення горбатовського циклу у творчій спадщині белетриста. Показана реалізація у ньому жанрових ознак сімейної хроніки. У перших двох частинах пенталогії виявлені основні риси історичного роману вальтер-скоттівського типу та його індивідуально-авторські трансформації. Розкрито сенс назви «Хроніки...» та п'яти романів, що увійшли до неї. Відзначено композиційні особливості пенталогії. Розглянуто функціонування у тексті горбатовської хроніки основних засобів циклізації, що забезпечують її сприйняття як художньої цілісності, обґрунтований висновок про те, що найбільш значущим із них є авторська історіософська концепція.

Виділено і проаналізовано форми вираження історіософської концепції романіста, наявні у художньому циклі: діалоги (дискусії, суперечки, інтерв'ю), монологи (звернення, роздуми), полілоги (ті, що демонструють / вуалюють історіософську позицію автора) як основні форми мовлення персонажів; художні образи дійових осіб (російських монархів та їхніх сподвижників, людей із народу, найбільш яскравих представників кожного з чотирьох поколінь роду Горбатових, вихідців з недворянського (селянського, міщанського) стану, яких відрізняють високі моральні якості, російських аристократів, моральні принципи яких не відповідають кодексу дворянської честі; просторово-часовий континуум; авторські відступи (історіософського характеру та на загальнофілософські теми).

Встановлено відповідність між основними положеннями історіософської концепції автора «Хроніки чотирьох поколінь» та виділеними формами їхнього художнього вираження, яка свідчить про тісний взаємозв'язок її історіософської проблематики та поетики.

О. В. Кеба (Кам'янець-Подільський)

РОМАН М. ОНДАТЖЕ «АНГЛІЙСЬКИЙ ПАЦІЄНТ» ЯК ХУДОЖНЯ ПРАКТИКА НОВОГО ІСТОРИЗМУ

«Англійський пацієнт» М. Ондатже, попри щемливу любовну історію, що складає його основний сюжет, безперечно, є романом про так звану Велику Історію. Доли усіх персонажів твору зумовлені центральною подією ХХ ст. – Другою світовою війною, яка, своєю чергою, відбиває загальні закономірності стосунків людини й історії.